Viides herätysliike

Miksi yksi järjestö ei ole riittänyt?
14.12.2016 HY/Kirkkohistorian laitos

Timo Junkkaala

Mikä viides herätysliike?

- 1900-luvulla syntynyttä herätysliikettä alettiin paremman nimen puutteessa kutsua viidenneksi herätysliikkeeksi, kun oli neljä vanhempaa
- Nimitys yleistyi 1960-luvulla
- Viidennestä herätysliikkeestä on käytetty myös nimityksiä uuspietismi ja evankelioiva herätyskristillisyys
- Liikkeen keskeisimpänä vaikuttajana pidetään Urho Muromaa (1890-1966)

Liikkeen luonne

- ”Uuspietismi” kuvaa liikkeen yhteyttä luterilaiseen herätyskristillisyyteen ja vanhaan pietismiin,
- ”evankelioiva herätyskristillisyys” puolestaan angloamerikkalaiseen herätys- ja pyhityskristillisyyteen (evangelical)
- Olennaista on konservatiivinen raamattunäkemys, Raamatun arvovallan ja merkityksen korostus

Viides herätysliike tutkimuksen kohteena

- Timo Junkkaala, *Hannulan herätys (1986), Urho Muroma (1990), Osmo Tiililä (2004)*
- Juha Kauppinen, *Evankelioiva herätysliike (1973)*
- Piia Latvala, *Valoa itään? Kansanlähetys ja Neuvostoliitto 1967-1973. (2008)*
- Ari Auranen, *Lestadiolais-uuspietistinen konservatiiviteologi (Uuras Saarnivaara)*
- Ari Auranen, *Herätyksen aalloissa ja karikoissa. (2015)*

Suurimpien liikkeiden joukossa

- Kirkon nelivuotiskertomusten ja uuden tutkimuksen mukaan (Salomäki) viides herätysliike on kooltaan ja vaikutukseltaan samaa suuruusluokkaa kuin heränäisyys ja evankelisuus – vain vanhoillislestadiolaisuus on selvästi suurempi

Evankelioimis- ja lähetysliike

- Erityisen suuri vaikutus viidennellä herätysliikkeellä on ollut evankelioimis- ja lähetystyössä, raamattuopetuksessa, nuoriso- ja opiskelijatyössä, maallikoiden koulutuksessa sekä uusien työmuotojen (mm. musiikki- ja radiotyö) käyttöön otossa
- Liikkeen piiristä on syntynyt kolme kirkollista lähetysjärjestöä ja Suomen Lähetysseuraankin se on vaikuttanut merkittävästi

Opiskelija- ja nuorisotyö

- 1960-luvulta alkaen viidennen liikkeen opiskelijatyö (OPKO, KRS) on ollut laajinta kirkon opiskelijatyössä
- Viidennen liikkeen järjestöillä (SEKL, KRS, SROS) on laajaa nuorisotyötä ja maallikkokoulutusta
- Kirkon nuorisotyönohjaajakoulutuksessa liikkeellä (SRO) oli pitkään keskeinen merkitys. Jonkin aikaa Diakin Kauniaisten toimipaikka oli maan suurin tämän alan kouluttaja

Kansainvälisiä vaikutteita

- Viides herätysliike on sekä lähetys- että opiskelijaliikkeenä ollut avoin kansainvälisiin yhteyksiin
- Liike on saanut vaikutteita erityisesti muiden pohjoismaiden luterilaisesta herätyskristillisyydestä (mm. C.O. Roseniuksen kirjat, Ole Hallesby, Carl Fr. Wislöff), mutta myös angloamerikkalaisesta herätys- ja pyhityskristillisyydestä

Merkittävä kustantaja

- Sana-lehti on Kotimaan rinnalla maan laajalevikkisin kristillinen lehti. Muita julkaisuja Uusi tie, Elämä (aiemmin Herää Valvomaan), Lähde, Perusta
- Myös kirjojen kustantajana liike on ollut merkittävä (Uusi Tie ja Perussanoma)
- Verkkomedia seurakuntalainen.fi vuodesta 2010

Ketkä kuuluvat viidenteen herätysliikkeeseen?

- Merkittävä osa aktiivisista seurakuntalaisista kokee liikkeen itselleen läheiseksi
- Liikkeeseen luetaan järjestöistä Kansanlähetys, Raamattuopisto, Kylväjä ja OPKO, sekä (tietyin varauksin) Sanansaattajat ja Kansan Raamattuseura
- Liikettä lähellä ovat myös mm. uukuniemeläisyys, lestadiolainen uusheräys, Luthersk inremission ja osa Suomen Lähetysseurasta

Hannulan herätys

- Lähetyssaarnaaja Frans Hannulan (1855-1914) vaikutuksesta syntynyttä liikettä voidaan pitää yhtenä viidennen herätysliikkeen juurena
- Evankelisen liikkeen kriisin jälkeen Hannulan vaikutus jäi elämään Suomen Lähetysseuran yhteydessä
- Hengelliset laulut ja virret –kokoelma, lähetysjuhlat, rukoushuoneita ja Betel-kirkko Turussa

Urho Muroman teologian juuret

- Muroma (1890-1966) tulkitsi kääntymiskokemuksensa (1912) uudestisyntymiseksi
- Tulkintaa vahvisti em. Mackayn kirja: uudestisyntyminen ei tapahdu kasteessa vaan Jumalan sanan ja Pyhän Hengen vaikutuksesta uskonratkaisun yhteydessä
- Gustaf Johanssonia seuraten teki eron vesi- ja henkikasteen välillä ja näkyvän kirkon ja todellisen Kristuksen seurakunnan välillä

Muroman näkemys evankelioimisesta

- ”Evankelioimistyöllä tarkoitamme sitä sananjulistustyötä, jonka kautta pyritään määrätietoisesti
- 1. herättämään Herralle vieraina olevia vakavasti huolehtimaan sielunsa pelastuksesta, luopumaan synnistä ja ottamaan vastaan vapaana lahjana heillekin valmistettu pelastus Jeesuksessa Kristuksessa.”

Raamattuopiston (Ev.lut. Sisälähetyssäätiön) perustaminen

- Muroma toimi evankelioimistyössä Sortavalan evankelisessa seurassa 1921-24, Helsingin NMKY:ssä 1924-28, SKSK:ssa 1928-1932 ja SLS:ssa 1932-39
- Hän perusti 1939 kolmen ystävänsä kanssa Ev.lut. Sisälähetyssäätiön, jonka tarkoitus oli koota syntynyt herätysliike, jatkaa evankelioimistyötä ja aloittaa raamattuopistotoiminta

Kasvun vuosikymmenet

- Raamattuopistoa varten hankittiin tilat Kauniaisista 1945; nuorisotyönohjaajakoulutus alkoi 1957
- Sisälähetyssäätiön toiminta laajeni voimakkaasti 1960-luvulle saakka, jolloin Herää Valvomaan-lehdellä oli yli 40 000 tilaajaa ja Raamattuopistolle rakennettiin uudet tilat

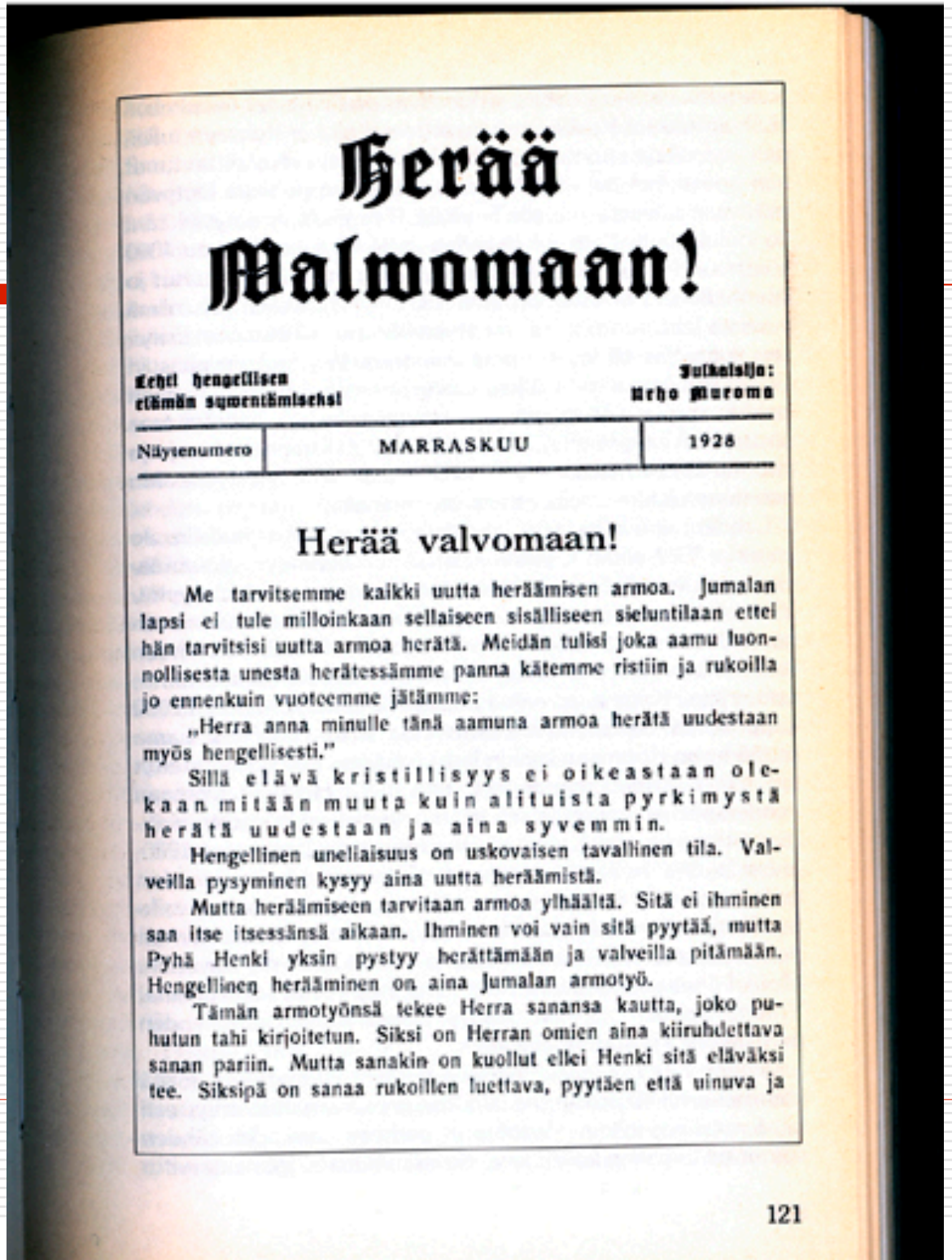

Herää Malwomaan!

Lehti hengellisen elämän syventämiseksi

Julkaisija: Urho Muroma

Näytenumero | MARRASKUU | 1928

Herää valvomaan!

Me tarvitsemme kaikki uutta heräämisen armoa. Jumalan lapsi ei tule milloinkaan sellaiseen sisälliseen sieluntilaan ettei hän tarvitsisi uutta armoa herätä. Meidän tulisi joka aamu luonnollisesta unesta herätessämme panna kätemme ristiin ja rukoilla jo ennenkuin vuoteemme jätämme:

„Herra anna minulle tänä aamuna armoa herätä uudestaan myös hengellisesti."

Sillä elävä kristillisyys ei oikeastaan olekaan mitään muuta kuin alituista pyrkimystä herätä uudestaan ja aina syvemmin.

Hengellinen uneliaisuus on uskovaisen tavallinen tila. Valveilla pysyminen kysyy aina uutta heräämistä.

Mutta heräämiseen tarvitaan armoa ylhäältä. Sitä ei ihminen saa itse itsessänsä aikaan. Ihminen voi vain sitä pyytää, mutta Pyhä Henki yksin pystyy herättämään ja valveilla pitämään. Hengellinen herääminen on aina Jumalan armotyö.

Tämän armotyönsä tekee Herra sanansa kautta, joko puhutun tahi kirjoitetun. Siksi on Herran omien aina kiiruhdettava sanan pariin. Mutta sanakin on kuollut ellei Henki sitä eläväksi tee. Siksipä on sanaa rukoillen luettava, pyytäen että uinuva ja

Muroman perintö

- Muroma oli enemmän herätyssaarnaaja kuin syvällinen teologi
- Korostuneen pietistinen/herätyskristillinen ohjelma, jossa uskonratkaisu ja pelastusvarmuus keskeisiä, samoin syvemmän hengellisen elämän korostus
- Kastekäsitys, objektiivisen ja subjektiivisen suhde, lain ja evankeliumin erottaminen, vapaa tahto ja pyhitysoppi jäivät perillisten selvitettäväksi

Kansan Raamattuseuran perustaminen ja alkuvaiheet

- Vapaakirkollisen saarnaajan Frank Mangsin kokouksissa herätyksiä sotien aikana
- Yrjö Karilas ja Ensio Lehtonen perustivat Kansan Raamattuseuran kustannusliikkeeksi. Evankelioimistyö ja Sana-lehti keskeisimmät työmuodot.
- Keskeisiä vaikuttajia olivat alkuvaiheessa mm. Eelis Gulin, Lennart Pinomaa ja pitkäaikainen johtaja Mauri Tiilikainen

Jännitteitä ja yhteyden etsintää

- KRS oli kirkkokritiikissään maltillisempi ja vähemmän opillisesti suuntautunut kuin SROS. Muroma arvosteli sitä ja Sana-lehteä tunnustustenvälisestä luonteesta, allianssikristillisyydestä.
- Jännitettä loi joidenkin SROS:n työntekijöiden siirtyminen KRS:aan.
- 1950-luvulla käytiin kuitenkin myös keskusteluja järjestöjen yhteistyöstä ja jopa yhdistymisestä

Herätysliike vai toimintamuoto?

- KRS on myöhemmin pyrkinyt olemaan evankelioimistyön palvelujärjestö
- Lähellä karismaattista liikettä (Hengen uudistus kirkossa)
- Välttänyt konfliktia kirkon kanssa ja mukautunut kirkon päätöksiin (mm. naispappeus)
- On ollut mm. rippikoululeirien pioneereja ja ideoinut ja organisoinut laajoja kampanjoita (Tässä elämä, Rukoustapahtuma)

Kansainväliset yhteydet

- Varsinkin opiskelijatyön kautta KRS:lla on ollut kiinteät yhteydet tunnustustenväliseen, evankelikaaliseen Campus Crusade for Christ –järjestöön
- KRS on kasvattanut CCC:n Euroopan työhön merkittäviä johtajia ja julistajia (Kalevi Lehtinen, Markku Happonen)

Ylioppilaslähetyksen tausta

- Ns. raamatulliset opiskelijaliikkeet Laget ja SESG syntyivät Norjassa ja Ruotsissa jo 1920-luvulla
- Keskeisin johtaja Oslon seurakuntatiedekunnan prof. Ole Hallesby
- Suomen kristillinen ylioppilasliitto samaistui 1930-luvulla tähän ns. raamatulliseen eli herätyskristilliseen yo-liikkeeseen

Raamattuopiston (Sisälähetyssäätiön) ylioppilastyö

- Suomen Kristillisen Ylioppilasliiton (SKY:n) etääntyessä herätyskristillisyydestä, osa opiskelijoista hakeutui Raamattuopiston yhteyksiin;
- Ylioppilaskoti 1959
- ”Ylioppilaslähetys (YOL)syntyi Muroman hengellisestä perinnöstä”
- Muroman ohella toinen auktoriteetti oli dogmatiikan professori Osmo Tiililä.

- Tiililä erosi kirkosta syksyllä 1962
- Itse hän sanoi eronneensa vain laitoskirkosta ja kuuluvansa yhä Kristuksen seurakuntaan, ekkleesiaan

Ylioppilaslähetyksen kansainväliset vaikutteet

- Kesällä 1962 matka pohjoismaiseen raamatulliseen yo-kokoukseen, Carl Fredrik Wislöff vieraili yo-kursseilla 1962 ja 1963 ja kansainvälisen evankelikaalisen opiskelijaliikkeen IFES:n pääsihteeri C. Stacey Woods 1963.
- Esitettiin syytös: YOL on ulkomaalainen tuontitavara (”kauko-ohjattu äärimmäisyysliike”)

60-luvun kriisi ja Ylioppilaslähetyksen synty

- Ylioppilaslähetys perustettiin 7.1.1964.
- Ylioppilaslähetyksen yhtenä taustana on pidetty 1960-luvun yhteiskunnallista ja kulttuurista murrosta
- Radikalismin vuodet olivat kuitenkin vasta tulossa. YOL syntyi herätyksen tuloksena ja Raamattuopiston yhteydessä. Sen perustajat arvostelivat SKY:tä herätyskristillisyyden torjunnasta ja liberaalista teologiasta.

Uusi Tie –lehden perustaminen

- Uudenlaisen yhteistyön merkki viidennessä herätysliikkeessä oli Uusi Tie –lehden perustaminen. Lehti alkoi ilmestyä vuoden 1965 alussa.
- Sekä Sisälähetyssäätiön että Helsingin Raamattukoulun hallitukset ottivat kielteisen kannan uuteen lehteen
- Lehden hallitukseen valittiin mm. Martti Kaipainen ja Arvo Silventoinen Helsingin Raamattukoulusta, Hannu Väliaho Nuorisolähetyksestä, Martti Häkkinen ja Olavi Peltola Sisälähetyssäätiöstä ja Juhani Lindgren Ylioppilaslähetyksestä

Uuden Tien linja

- Uusi Tie yhdisti osaa viidesläisistä, mutta aiheutti myös jännitteitä.
- Lehti vastusti ekumeniaa ja liberaaliteologiaa ja esitti kirkkokritiikkiä
- Se sai aluksi hiukan tukea amerikkalaiselta antiekumeeniselta ja antikommunistiselta liikkeeltä

Kansanlähetyksen perustaminen

- Uusi Tie pohjusti Kansanlähetyksen perustamista. Samat tahot, jotka olivat lehden takana, perustivat Kansanlähetyksen keväällä 1967.
- Perustajien motiiveissa oli eroja. Toiset (YOL) halusivat ulkolähetysjärjestön, toiset varsinkin sisälähetykseen keskittyvän herätysliikejärjestön.

Kansanlähetyksen taustana useita juonteita

- Juha Kauppisen mukaan Kansanlähetyksen synnyn taustana oli henkilöitä neljältä eri taholta:
- 1) Sisälähetyssäätiö ja Ylioppilaslähetys
- 2) Helsingin Raamattukoulu
- 3) Suomen Ev.lut. Nuorisolähetys
- 4) Herätyksiä seurakunnissa
- Vain Nuorisolähetys oli järjestönä mukana Kansanlähetystä perustamassa. Muuten oli kysymys yksityishenkilöistä.

Kriisit Sisälähetyssäätiössä ja Helsingin Raamattukoulussa

- Kun Kansanlähetys perustettiin toukokuussa 1967, perustamisessa mukana olleet Sisälähetyssäätiön ja Helsingin Raamattukoulun työntekijät joutuivat vaikeuksiin omissa työyhteisöissään
- Sisälähetyssäätiö irtisanoi Olavi Peltolan ja Eino J. Honkasen ja Helsingin Raamattukoulu Martti Kaipaisen ja Arvo Silventoisen. Tämän seurauksena kaikki raamattukoulun ns. kenttätyöntekijät irtisanoutuivat ja järjestön evankelioimistyö loppui kokonaan.

Nuorten miesteologien suunnittelema ja johtama liike

- Uolevi Muroma arvosteli Kansanlähetystä siitä, että nuoret olivat käyneet liian suuriin saappaisiin.
- Toisin kuin Sisälähetyssäätiössä ja Helsingin Raamattukoulussa, joissa keskeisessä asemassa olivat vahvat naiset (Marja-Terttu Tolamo ja Kerttu Vainikainen), Kansanlähetys oli nuorten miesten ideoima ja johtama liike

Johtajaongelmaan ei saatu yksimielistä ratkaisua

- Juhani Lindgrenistä tuli Kansanlähetyksen lähetysjohtaja, Per-Olof Malkista Slaavilaislähetyksen johtaja, Olavi Peltolasta lähetysopiston rehtori
- Pääsihteeriksi nousi monien vaiheiden ja riitaisten äänestyspäätöksien jälkeen Matti Väisänen
- Puheenjohtajana toimi aluksi TT Per Wallendorff ja hänen jälkeensä Eino J. Honkanen.

Ristiriitojen siemenet jäivät

- Kansanlähetystä perustettaessa ei saatu ratkaistuksi valmisteluvaiheessa esiin tulleita ongelmia:
- Erilaisista taustoista nousevat teologiset erot, ristiriitoja vanhojen järjestöjen kanssa, jännite ulko- ja sisälähetyksen välillä (varojen käyttö) ja puute (selvästi muiden yläpuolelle nousevasta ja kaikkien arvostamasta) johtajasta

Teologisten taustojen erilaisuus

- Kansanlähetykseen tuli sekä allianssihenkistä herätys- ja pyhityskristillisyyttä (sekä Hgin Raamattukoulun/KRS:n taustalta että Nuorisolähetyksestä)
- että luterilaisemmin painottunutta, pohjoismaalaiseen, ns. roseniolaiseen taustaan tukeutunutta evankelista pietismiä (Ylioppilaslähetys, Peltola, Wallendorff)

Luterilainen herätyskristillisyys

- Käänne selvemmin luterilaiseen herätyskristillisyyteen tapahtui Ylioppilaslähetyksessä 1970-luvun alussa
- Raimo Mäkelä löysi Olav Valen-Sendstadin kirjan Ordet og troen (Ihminen kohtaa Jumalan). Samoihin aikoihin Ylioppilaslähetys julkaisi myös Roseniuksen kirjan Tie rauhaan
- Silloin alettiin lukea myös Lutherin kirjoja ja mm. Waltherin kirjaa Laki ja evankeliumi

Kriisi ja hajoaminen jo 1970-luvun alussa

- Kriisin ensimmäinen seuraus oli, että Olavi Peltola joutui jättämään lähetyskoulun rehtorin tehtävän jo vuonna 1971
- Kun Matti Väisänen voitti täpärästi Per Wallendorffin pääsihteerivaalissa syksyllä 1972, Juhani Lindgren ja Per-Olof Malk erosivat Kansanlähetyksestä vuoden 1973 alussa
- Sanansaattajat perustettiin 1973 ja Lähetysyhdistys Kylväjä 1974

Juhani Lindgren: Teologia ja lähetystyön asema

- Juhani Lindgren eritteli eronsa syyt seuraavasti: 1) kasvava sisäinen vierauden tunne 2) epäselvä valtarakenne 3) johdon kielteinen suhde Peltolaan ja Ylioppilaslähetykseen ja näiden teologiaan 4) talousongelmat 5) suhde ulkolähetykseen ja lähetysosaston yhteyden katkaiseminen lähetysrenkaisiin 6) Martti Haatajan ottaminen työhön 7) korkeajännitteinen pyhityskristillisyys

Timo Rämä: Henkilökysymykset

- Timo Rämän mukaan Kylväjän ja Sanansaattajien syntyyn johtanut kriisi johtui (1) talousongelmista (2) lyhytaikaisen lähetystyön (OM) ja lähetysosaston jännitteistä (3) piirien ja keskusyhdistyksen ja (4) kotimaisen ja lähetystyön välisistä erimielisyyksistä. Keskeisimpänä syynä oli hänen mukaansa (5) johtajuuskriisi ja (6) henkilökysymykset.

Pekka Jokiranta: Ulko- ja sisälähetyksen jännite

- Pekka Jokirannan mukaan alusta saakka jännite ulkolähetyksen (YOL) ja Kotimaan evankelioimistyön (Hgin Rttukoulu, SROS)
- Toisena seikkana Jokiranta mainitsee teologiset ristiriidat karismaattisen pyhityskristillisyyden (Martti Haataja, Uuras Saarnivaara) ja luterilaisen vanhurskauttamisopin (Olavi Peltola, Juhani Lindgren) välillä

Seppo Väisänen: Valtataistelua

- Seppo Väisänen pitää Kansanlähetyksen kriisiä valtataisteluna. ”Kyse oli pohjimmiltaan paljon raadollisemmasta asiasta: valtataistelusta. KL:ssä oli liian monta tasavahvaa johtajaa”

Olavi Peltola: Ristin teologia vai pyhitysoppi

- Peltolan mukaan kriisin perimmäiset syyt olivat teologisia. Martti Haataja syytti häntä ”ultraluterilaisuudesta” ja tunnustuskirjojen korostamista.
- Peltola kertoo löytäneensä juuri luterilaisen ristin teologian ja jumalattoman vanhurskauttamisen teologiansa pohjaksi. Haataja puhui pyhityksestä ja armolahjoista, Peltola syntikurjuudesta.

Uuras Saarnivaara: Vanhurskauttaminen ja pyhitys

- Uuras Saarnivaaran mukaan Peltolassa oli tapahtunut muutos.
- ”Hän alkoi yksipuolisesti korostaa ihmisen jatkuvaa syntiturmelusta ja opettaa syntien anteeksiantamusta ja vanhurskauttamista jokseenkin koko pelastuksena, asennoituen Pyhän Hengen työhön, pyhitykseen , jms. kielteisesti” .

Raimo Mäkelä: Pääsihteeri ja roseniolaisuus

- Raimo Mäkelän mukaan Kansanlähetyksessä oli alusta asti niin voimakkaita hengellisiä ja teologisia eroja, että hajoaminen oli väistämätöntä.
- Kriisi konkretisoitui pääsihteerin valintaan. Wallendorff oli Roseniuksen hengenheimolainen ”ja oli opettanut meidät lukemaan Roseniusta”.

Hannu Väliaho: Järjestön luonne

- Hannu Väliahon mukaan kriisin varsinainen syy ei ollut teologinen, vaan maakuntien eli piirein ja YOL-siiven välinen ja siis sisälähetyksen ja ulkolähetyksen välinen eli siis kysymys järjestön luonteesta.

Juha Kauppinen : Järjestön luonne – ja teologiset erot

- ”Sisäiseen kriisiin ja liikkeen jakautumiseen johtaneen kehityksen perustekijänä oli kysymys evankelioimis- ja lähetystyön välisestä suhteesta”.
- Hän toteaa myös: ”Kriisin taustalla oli erilaisia teologisia painotuksia. Teologisilla eroilla on sanottu olleen kriisissä syvällinen merkitys, mutta niitä ei olla missään yhteydessä tutkittu.”

Teologiset erot

- Teologiset erot näkyivät Kauppisen mukaan siinä, että evankelioimista korostaneet maallikkojohtajat liittyivät angloamerikkaliseen herätys- ja pyhityskristillisyyteen, kun taas varsinkin YOL:n teologit edustivat roseniolaista pietismiä, jossa keskeisellä sijalla oli lain ja evankeliumin erottaminen.

Yhteenveto hajaannuksen syistä

- Erilaiset toiveet sisä- ja ulkolähetyksen suhteesta
- Jännite angloamerikkalaisen pyhityskristillisyyden ja luterilaisen herätyskristillisyyden välillä
- Henkilöristiriidat Peltola ja Lindgren / Haataja ja Saarnivaara
- Syvä erimielisyys johtajasta: Wallendorff vai Väisänen

Ydinkysymys

- Reformoidusta kristillisyydestä vaikutteita saanut pyhitysnäkemys ja siihen liittynyt avoimuus karismaattiselle liikkeelle ei ollut yhdistettävissä siihen YOL:n väen evankeliseen pietismiin, jossa erityisesti 1970-luvun alussa vahvistui luterilaisen vanhurskauttamisoppi.
- Tämä teologinen ero oli sekä pääsihteerikysymyksen että ulko- ja sisälähetyksen jännitteen taustana.

Lähetit valinnan edessä

- Lähetystyöntekijät joutuivat tilanteeseen, jossa oli valittava, jääkö Kansanlähetykseen vai siirtyykö uusiin yhdistyksiin
- Malkin mukaan lähti useita slaavilaistyössä mukana olleita ja vastaavasti Kylväjään suuri joukko lähetyskenttien työntekijöistä
- Ratkaisevaa näyttää olleen luottamus uusien järjestöjen perustajiin

Suomen teologisen instituutin perustaminen

- Raamattukysymys ja naispappeuden toteutuminen johtivat herätysliikejärjestöt (OPKO, SROS, SEKL, ELK ja SLEY) järjestämään yhteistä teologista luentotoimintaa teologian opiskelijoille 1980-luvun alussa ja pohtimaan jatkotoimia.
- Teologinen työskentely johti yhteistoiminta-asiakirjan hyväksymiseen ja Suomen teologisen instituutin perustamiseen 1987. Perustajiksi tulivat em. järjestöjen lisäksi Rukoilevaisen kansan yhdistys ja Sanansaattajat.

Viides liike konservatiivisen raamattunäkemyksen puolustajana

- Yhdessä STI:n takana olevien muiden järjestöjen kanssa viidennen herätysliikkeen järjestöt ottivat naispappeuteen kielteisen kannan, samoin homoseksuaalisiin parisuhteisiin
- Raamattukysymyksessä on puolustettu perinteistä, konservatiivista pelastushistoriallista raamattunäkemystä
- Myös etiikassa halutaan rakentaa Raamatun varaan

Miksi yksi järjestö ei riittänyt?

- Herätysten yhteydessä syntyy jännitteitä, kun uskon perusteet ja sisältö koetaan tärkeiksi
- Järjestöjen syntyyn ovat vaikuttaneet telogiset ja toiminnalliset näkemyserot ja henkilöristiriidat
- Keskeinen jännite angloamerikkalaisen herätys- ja pyhityskristillisyyden ja luterilaisen uskonnäkemyksen välisessä suhteessa

Ei riitoja vaan yhteistyötä

- Se, että on useita järjestöjä, ei välttämättä merkitse, että olisi riitoja
- Monet esimerkit kertovat hyvästä yhteistyöstä (STI, Kirkkokansan raamattupäivä, Viisikielinen)
- Yhteistyö voi olla parempi ratkaisu kuin yhdistyminen. On tärkeää saada kokea järjestön työ omakseen. On kysymys syvästä sitoutumisesta.